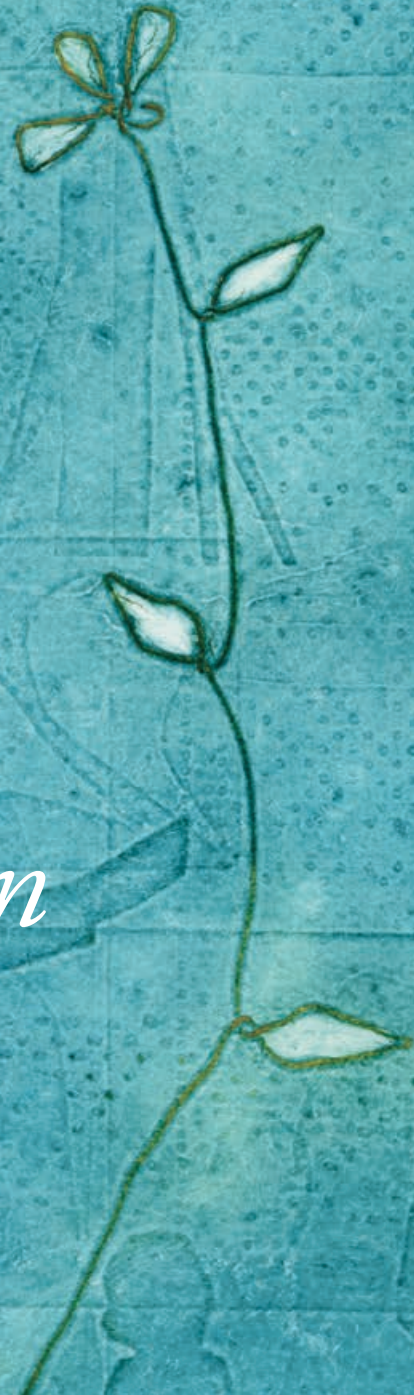

*Sulle joka
olet likhiinen*

Alkusanat

Tämä informasuunivihko on sulle joka olet likhiinen jollekki joka saapii palliatiiviä hoitoa elämän loppuvaiheessa. Vihossa selitethään lyhykäisesti mitä kropassa tapahtuu elämän lopulisenna aikana mutta kansa minkälaisen tuen sitä saattaa saaja ja mitä on oikeus saaja likhiisennä.

Palliatiivi hoito on se hoito joka annethaan ko ennää ei valitettavasti ole maholista parantaa saihrautta ja ko saihrauentilane ennen elikkä jälemin tullee johtamhaan kuolemhaan. Sannaa palliatiivi useasti kääneethään sanala helpotus ja tullee latinalaisesta sanasta mantteli. Vertausta mennee tulkita kahela laila; Ko on saihraus jotako ei mene parantaa sitä ei ennää pysty poistamhaan syytä saihrautheen mutta sitä saattaa helpottaa oihreita, ”peittää net”, aivan ko sitä kääris manttelin elikkä kapan niitten yli. Toinen assosiasuuni on kuva lämmitävästä kapasta jonka sitä saattaa käyttää ette kääriä saihraan siiheen sisäle. Molemat vertaukset sopivat hyvin siiheen palliatiivin hoijon työhöön ja tarkotuksheen.

Vaikka parantuminen ei ole maholista niin niitä on, minun kokemuksitten mukhaan palliatiivin hoijon lääkäriinnä, paljon mitä sitä saattaa tehä ette sillä joka on sairas ja sulla likhiisennä on niin hyvin asiat ko vain maholista, siinä tilantheessa joka on olemassa. Palliatiivi hoito on siittä ette laittaa ”huohneen” jossako sitä saattaa ellää, helpottunnu maholisista oihreista, ja kunnialla, siiheen saakka ette on aika jättää tämän elämän.

Uppsala, tammikuu 2017

Johan Sundelöf, Lääkäri
Ohjelmajohtaja, Betaniastiftelsen

Mitäs kropassa tapahtuu elämän loppuvaiheessa?

Ette kuola on kaikkiin usseimissa taphauksissa jotaki rauhalista ja epätammattista. Sie likhiisennä piiain olet kiusoissa siittä minkälainen viimi aika tullee olheen – mutta se saattaa piiain rauhottaa vähän tiola ette kuolema usseimissa taphauksissa oon rauhalinen ja epätammattinen. Se ei ole niinku sitä piiain saattaa uskoa ette se joka oon sairas vain tullee onnistumhaan pithään oihreita kurissa vishiin aikhaan ko kaikki loppuvat. Joskus saattaa ilmestyä vaivaloisia oihreita joitako saattaa olla vaikea hallita. Mutta usseimissa taphauksissa henkilökunta saattaa lieventää oihreita niin ette se joka oon sairas pääsee kivuista, ja muista oihreista, ja ette se sairas sen siihaan saattaa tuntea mielenrauhaa.

Väsytys

Se joka oon sairas tullee, vähemmän voiman takia, olheen yhä vähempi innostunnu hänen ympäristöstä ko kuolema likkiintyy. Sitä nukkuu enämpi ja mennee enämpi ja enämpi itheensä sisäle. Silloin ja tällöin sairas saattaa tulla vähän seksiksi.

Varhaisia merkkiä tulevasta kuolemasta:

- Vähenevä into/ vähenevä huomio ympäristöhöön elikkä tapahtumille ympäristössä, sitä mennee enämpi ja enämpi itheensä sisäle.
- Väsymystä jotako ei mene levätä pois.
- Nälän ja janon puuttumista.

Hiljaset merkit lähelä olevasta kuolemasta:

- Kusiprotyksuuni vähenee elikkä loppuu.
- Sillä joka oon sairas laskee tiolisuus elikkä mennee tiottomaksi.
- Pinnalinen, epätasanen hengitys, mahdollisesti hengitystoppi.
- Rohiseva hengitys.
- Kylmät, sinimarmureeratut käet ja jalat.
- Maholinen muturinen vaiva ja plokkaaminen.

Nälkä ja jano vähenevät

Nälkä ja janoki vaikuttuvat elämän loppuvaiheessa. Se on helppo aatella ette huonontuminen johtuu siitä ette se joka on sairas on kuolemassa nälkhään. Mutta oikeastaan se on toisin päin, se joka on sairas ei kuole sen takia ette hän ei syö ja juo, se joka on sairas heittää syömästä ja juomasta sen takia ette hän on kuolemassa.

Kaikila ihmisillä joilako on jatkuva sahraus jotako ei mene parantaa, joutuvat ennen elikkä jälkhiin tilantheesheen ko kroppa ei enää pysty ottamaan talheen elikkä käyttämhään sitä ravintoa jotako annethaan. Jos se joka on sairas siinä taphauksessa saapi enämpi ravintoa se johtaa pahhaanvointhiin ja oksentamisheen. Samala laila enämpi nestettä, esimerkiksi tropsi, johtaa nestheenkokoamisheen muun muassa keukhoin, ja se johtaa hengenahistuksheen.

Se ei ole siis misthään avusta sille joka on kuolemassa ette saaja ravintotroppia elikkä nestetroppia, päin vasthoin sitä riskeeraa ette pahentaa tilanetta. Saihrauen kulkua ei mene kääntää vaikka kunka paljon ravintoa elikkä nestettä annettas. Huonontuminen ei riipu ravinto- elikkä nestheenpuuttheesta ko siitä ette saihrauentilane on johtamassa siiheen ette ihminen kuolee. Mitä sitä sen siihaan saattaa

tehhä – ja mikä on hyvästä avusta sille joka on sairas – on ette helpottaa suun kuivamista kastelemalla suuta. Useasti suunkuivuus on suurempi ongelma ko nestheenpuute sille joka on sairas. Henkilökunta näyttää mielelhääns kunka sitä saattaa tehhä suuhoitoa jos sie halvaat.

Kusiprutyksuuni ja suolen toiminta

Ko kroppatoiminat vähenevät ja heittävät toimimasta se vaikuttaa kansa munuaisittin toimintaa ja kusiprotyksuunia. Kusi muuttuu tummaksi (konsentreerattu) ennen ko se loppuu kokohnaans. Samala laila paskan määrä vähenee lopulta ja loppuu ussein kokohnaans.

Vaiva ja sekaseksituleminen kuolemanfaasissa

Sekaseksituleminen on tavalinen tilane elämän loppuvaiheessa. Sekaseksituleminen johtuu siitä ette voimat ei riitä ette ”pittää koossa” olemassaoloa ja silloin se joka on sairas tulee sekaseksi. Ussein tämän sorttista sekaseksitulemistä ei mene hoitaa pois lääkkeilä. Lääkehiojon siihaan sitä saattaa tehhä muita asioita ette rauhottaa sitä joka on sairas. Sitä saattaa esimerkiksi pittää heijon vyölampun, elikkä sitten selvä seinäkello saattaa helpottaa. >>

Ihmisen läsnäolo rauhoittaa

Ette joku istuu sen tykönä joka on sairas, piättää kättä elikkä antaa leposaa hierontaa saattaa rauhoittaa. Rauhoittava musiikki on useasti tykätty ja tehokas.

Vähentynny tiolisuus mutta kuulo ja tunto jäljelä

Normaalisti, ko ihminen on kuolemassa, tiolisuus laskee ja henkilö menehtyy viimiseksi. Vaikka kyvyt vähenevät niin uskottavasti useasti kuulo, tunto ja piain haistiki toimivat aika pitkään.

Tämän takia sie likhiisennä saatat tarvita hunteerata ette puhua sille eikä siitä joka on kuolemassa. Monet jotka on vakavasti sahraat rauhoittuvat ko niitä koskee elikkä ko niile antaa taktiiliä hierontaa vaikka net ei ole herälä.

Hengitys

Yks merkki ette sairas on elämän loppuvaiheessa on ette hengitys heikkenee, tulee pinaliseksi ja piain epäsäänöliseksikki. Se tekkee pausia ja pääsee sitten taas käynthiin. Likhiisennä se saattaa tuntua kauhean raskhaalta ette istua sahraan tykönä eikä tietää jos tulee uusi hengitys elikkä ei. Yks muu merkki elämän loppuvaiheessa on ette nokkareijät leviävät, nokkasiipihengitys, jonka sitä kansa saattaa kokea aivan ko ette nokka tulee piikkisemäksi, joskus valkeamaksi.

Happihoito elämän loppuvaiheessa

Se on tavalista ette sitä likhiisennä tuntee itensä stressaintunheelta ko se joka on sairas kehnonee ja hengitys vaikuttuu. Tavalinen ja luonolinen ajatus on jos sitä, joka on sairas, helpottas happikaasu esimerkiksi krimman kautta. Mutta oikeasthaans happikaasuhoito elämän loppuvaiheessa usseimiten ei ole ratkaseva ko se joka on sairas ei ole tiolinen eikä pysty huomiioihmaan vähenevää happitilanetta. Jos se joka on sairas on tiolans ja tuntee hengenahistusta niin matala määrä morfiinia, kaikkiin usseimissa taphauksissa, saattaa korvata happikaasu

krimmala. Sen takia se on käytännössä harvoin ongelma jos ei ole saatavuus happikaasusta elämän loppuvaiheen hoijossa. Mutta se on sen saihraan omat kokemukset jotka ohjaavat: niin jos henkilöllä pitkhään on ollu happikaasua sitä ei tartte luopua siitä turvasta elämän loppuvaiheessa, riippumatta arkymennttiä. Ko sairas ei ennää ole tiolans niin uutta toimia pittää puntaroittea koetun efektin maholisuuutheen.

Rohina

Vississä taphauksissa tulee rohinaa justhiins loppuvaiheessa ja se johtuu siitä ette räkä hui-laa ylös ja alas henkitorvessa. Likhieennä sitä saattaa joskus tuntea stressaintunheelta tämä rohinan takia. Mutta tämä rohina ei luultavasti häiritte sitä joka ei ole tiolans. Rökkää/Rohinaa ei siis välttämättä tartte ottaa pois. Ette imeä pois rökkää ärryttää nielua eikä vähenä rohinaa. Korkeampi pääpuoli ja makkaamisen muuttamiset on ei-farmakolookiset toimenpiot jotka saattavat auttaa.

Iho ja kroppa

Yksi merkki ette verenkierto on vaikuttunnu ko kuolema likenee on ette käet ja jalat jähtyvät elikkä tummenevat. Yks muu merkki on ette iho mennee pleekiksi elikkä kellertäväksi ko veri ei jaksa ulos kroman solukhoin ko kroppa häätyy priuriteerata vitalitten orgaanitten verenkiertoa. Jalat ja siut (vyötärö) saattavat tulla vähän siniliilaksi ja paikkulaisiksi.

Kuumereaksuuni

Joskus se joka on kuolemassa saapii kuumereaksuunin, hään tulee hikiseksi, lämpimäksi, vähän punertavaksi, vaikka jalat on vielä kylmät. Jos kuume ei vaivaa sitä joka on sairas niin ei tartte antaa kuumetta alentavvaa lääketä. Tässäki hyötyä pittää puntaroittea vaivaa vasten.

Mitäs tukea oon likhiiselle?

Kaikila likhiisillä, täysilä ko lapsila, oon lainmukhainen oikeus saaja informasuunia, neuvoja ja tukea. Sulla oon kansa oikeus saaja informasuunia kunka se joka oon sairas saattaa saaja tukea parriimalla laila.

Kunnan avustuskäsitteliä tutkii ja päättää tukitoimista sairalan ulkopuolela. Avustuskäsitteliä tutkii kansa tarvetta esimerkiksi kotipalvelusta, kuljettajasta, vuorottelemisesta koissa, erityisestä asumisesta, lyhyaika-asumisesta elikkä vaihtohojosta. Avustuskäsitteliä saattaa kansa antaa informasuunia mitä tukea oon sinun kunnassa. Vissilä maakäräjillä oon kansa potilasiamies joka saattaa antaa lissä informasuunia. Ehot ja tasot korvaukselle niinku käsitteliärytinit vaihtelevat kunnissa. Sitä saattaa ottaa yhtheyttä avustuskäsitteliän kansa kunnan väselin kautta ette saaja informasuunia mikä jällaa omale kunnale.

Lissä informasuunia tuesta likhiiselle löytyy
www.anhoriga.se

Likhiisraha

Ette sie saatat olla sen tykönä joka oon sairas ilman ette tarvita ottaa ulos semesteriä oon maholisuus saaja likhiisrahhaa.

Försäkrinkikassa myöntää ja maksaa ulos likhiisrahan. Lääkärintoistuksen tarttee jättää Försäkrinkikassale ette saaja likhiisrahan. Toistuksen kirjetethaan sahraan nimessä ja lähätethään Försäkrinkikassale joka sen jälkhiin myöntää likhiisrahan. Likhiisennä tet sitten viittaatta yhtheen ja samhaan toistuksheen. Ette saaja korvauksen sie tarttet itte ilmottaa ette sie halvaat korvauksen koko päivästä elikkä päivän osasta. Likhiisellä sille joka oon sairas oon oikeus korkeinthaans 100 päivää. Korvausta saattavat eri likhiiset ottaa ulos, yks kertaa ja eri tilantheina. Puhuttele vastuulista lääkäriä ja taho toistus jos sie olet elikkä tulet olheen innostunnu maholisuesta ette ottaa ulos likhiisrahhaa.

Lissä informasuunia löytyy
www.forsakringskassan.se

Lainmukhainen oikeus fasta hoitokontakhtiin

Likhiisennä elämän loppuvaiheessa sulla on oikeus fasthaan hoitokontakhtiin jollako on vastuu hoijon sovittelusta ja suunnittelemisesta. Suunnittelua pittää muutostaa sillä laila ette se on helppo kaikila jotka on matkassa hoi jossa ette tietää kunka sitä tehhään vaikka fasta hoitokontakti ei ole paikan päälä. Jos tarve vaatii se on toimintajohtaja joka toiminassa jonka kansa sairas on kontaktissa, jollako on vastuu ette fasta hoitokontakti valikoithaan. Puhu mielelhääns jonku kansa henkilökunnassa, esimerkiksi vastuulisen saihraanhoitajan elikkä lääkärin kansa jos sie halvaisit fastan hoitokontaktin.

Apuvälihneitä

Monet likhiiset kokevat ette tärkein tuki on konkreetit ratkasut konkreethiin ongelhmiin. Se saattaa olla kyse eri apuvälihneistä jotka saattavat helpottaa henkilökohtasta hykieeniä, vaatheen pois- ja päälepanoa, ruoka-aikoja, liikumista, inkontinensiongelmia elikkä ette välttää/hoitaa painohaavoja. Se on työterapeytti, fysioterapeytti (siukkajymnasti), saihraanhoitaja ja huoltohenkilökunta jotka saattavat huolehtia ja auttaa teitä ette pruuata eri apuvälihneitä jotka toivottavasti saattavat vähän helpottaa arkipäivää. Eri kunnila on eri kostonukset apuvälihneistä.

Lissää informasuunia koulutuksesta ja tuesta likhiiselle löytyy

www.anhoriga.se

Ette ”jaksaa” ei rajotettuna aikana

Muista ette sie häyt ”jaksaa” koko matkan. Ei kukhaan tiä varhmaan kunka saihraanolo tullee olheen, vissile se oon kyse päivistä elikkä viikoista, toisile se saattaa olla kyse kuukausista. Sen takia se saattaa tulla töiseväksi jos sie panet liika ”korkean väkselin” pääle jo alusta. Taso pittää olla järkevä ja realistinen.

Puhuttele mielelhääns henkilökuntaa millä laila sie halvaat informasuunia eri asioista. Se oon esimerkiksi tärkeätä ette sie tunnet ittesti turvaliseksi ette henkilökunta ilmottaa jos tapahtuu muutoksia jotka tekevät ette sie kätevästi häyt tulla sinne – elikkä ette net sanovat jos net ei tykkää ette sie jätät sitä joka oon sairas.

Samala se oon tärkeätä tietää ette asioita saattaa tapahtua johonka ei mene valmistautua. Se ei mene koskhaan vakkuuttaa ette sie likhiisennä tulet olheen matkassa justhiins ittessä kuolemanhetkessä. Useasti se saattaa olla niin ette se joka oon sairas ”passaa pääle” ko kukhaan ei ole huohneessa. Se ei ole siis mikhään epäonnistuminen jos sitä ei satu olheen sielä justhiins ko ihminen jotako sitä rakastaa kuolee. Se jäl-

laa ette ei olla liika kova itteä kohin. Älä pölkää sanoa henkilökunnale jos sie halvaisit jääjä/nukkua huohneessa elikkä likisaatavassa osastossa. Usseimiten sen mennee järjestää.

Kunkas pitkä aika oon jäljelä?

– kysymys jollekko ei ole vastausta

Yks tavalinen kysymys johonka periaatheessa oon mahotonta vastata oon ”kunkas pitkä aika sillä joka oon sairas oon jäljelä ellää?” Henkilökunta pittää välttää ette antaa varman aijan koska riski oon suuri ette sitä saihraana elikkä likhiisennä lukittee ittensä aikatiethoon joka usseimiten ei piä paikkaa. Tottuus oon ette kukhaan ei tiä varhmaan.

Se oon parempi ette sen siihaan yrittää tehdä joka päivän niin hyväksi ko maholista olosuhteitten mukhaan jotka annethaan.

Saatankos mie reisata?

Joskus sitä oon likhiisennä suunnitellu reisuja elikkä muita tapahtumia ja tuntee ittensä epävarmaksi jos sitä tohtii reisata pois sen tyköä joka oon sairas. Saatankos mie reisata? Tohinkos mie reisata? Se oon parasta ette sie itte päätät kunka sie tehet. Se oon ilmaanaikhaista riskeerata ette sie tunnet ette sie reisisit jonku muun henkilön neuvoitten mukhaan ja sitten kaut. Jos sie tunnet epävarmuutta ette reisata yks neuvo oon ette hunteerata kunka se joka oon sairas halvais ette sie tehet. Elikkä vielä paremin, jos oon maholista, ette puhutella sitä joka oon sairas. Usseinki vastaus oon: ”Selvä se ette sie reisaat!”. Se oon helppo unhouuttaa justhiins sitä maholisuutta, ette puhutella sitä joka oon sairas. Se jällaa kansa ko sitä istuu hiljaa vieressä ja hunteeraa mitä se sairas makkoilee ja hunteeraa. Kysy! Saattaa tulla kauhniita puheluja!

Mutta kaikkiin tärkein oon kuitenkin ette sie tunnet itte miltä se tuntus jos se joka oon sairas kuolee sillä aikaa ko sie olet poijessa. Katusitkos sie? Sillä ette aikaa en mene kääntää takashiin.

Muista kansa ette tet likhiisennä saatatta

tehhä erilä laila, ei kaikin tartte tehhä samhaan laihiin! Ette oon sopinu saihraan kansa saattaa olla yks konsti joka tekkee ette sitä oon vahvana omassa päätöksessä. Silloin se ei pella rollia mitä eri henkilöt ympäri piain sanovat elikkä tykkäävät.

Ette ei tartte tuntea vastuutta ja syyllisyyttä

Likhiisennä sie saatat, ko oon kyse hoijon suunnittelusta, auttaa henkilökuntaa joka oon lääketieteellisesti vastuulinen, ette käsittää kunka se joka oon sairas halvais ette tehtäs, jos hään olis saattanu sanoa. Sie saatat kansa sanoa kunka sie itte koet tilanetta, ja jos se suunnittelu jotako pohithaan elikkä esitethään tuntuu kohtuuliselta.

Se oon kuitenkin aina lääkärin vastuu ette päättä ette luopua elämänpitentävästä hoijosta elikkä keskheyttää sitä. Se oon tärkeätä ette sie tiät ette sitä vastuutta ei koskhaan saateta panna sinun pääle, vaikka sinunki mielipitheet oon tärkeitä.

Ette löytää muuta toivetta

Tilanteessaki jossako parantuminen ei enää ole maholinen, sitä saattaa tehdä paljon ette se joka oon sairas saattaa tuntea hyvää oihreenlieventämistä ja kokea mielenrauhaa. Se jällaa ette yrittää löytää sen mikä oon toivekasta sille joka oon sairas. Toive ei ole piiaain näkyvä kerralla, mutta semmosessaki tilanteessa joka tuntuu toivottomalta se toihveelinen saattaa kasuta vähän kertaa.

Muista ette ei oottaa liian pitkhään ette tehdä asioita jotka oon tärkeitä teile. Vaikka tet koetta ette oon hyvin aikaa tet piättä passata pääle, sillä kukhaan ei tiä minkä näköstä se tullee olheen eessäpäin.

Saihraana elikkä likhiisennä sitä pittää aina tuntea ette sitä ei ole yksin. Henkilökunta oon jäljelä, sinun vieressä, ette antaa sitä tukea jotako tarttee, elämän loppuvaiheen hoijossaki.

Betaniastiftelsen

BETANIASTIFTELSEN

Postiosote:
Högbergsgatan 13
116 20 Stokholmi
p. +46 (0)8-641 51 91
info@betaniastiftelsen.nu
www.betaniastiftelsen.nu

PRODUCTION

Kirjailia, retaktööri
Johan Sundelöf, MD, PhD,
Ohjelmajohtaja, Betaniastiftelsen
Matkassaoleva kirjailia
Käänös ja tarkastus
Care to Translate
Muoto
Ohlsson Stridbeck

Leiautti
Moa Roos Svensson,
komynikatööri Betaniastiftelsen
Piirustus "Livslänkar"
Rebecka Sundelöf
Painos
Wessmans Musikförlag AB,
Visby

Betaniastiftelsen